

Historie zámecké zahrady v Nových Dvorech

V roce 1588 zakoupil Novodvorské panství Kašpar Melichar z Žerotína a na místo bývalé Martinické tvrze postavil zámek. V roce 1607 sice vyhořel, ale na jeho místě vystavěl nový renesanční zámek, a zároveň nechal vybudovat i okrasnou zahradu. Rybník u zámku se tehdy nazýval Novodvorský a založil jej v roce 1553 tehdejší majitel Hynek Martinický z Chřenovic. Roku 1592 přikoupil Kašpar Melichar z Žerotína ještě tvrz Ovčáry. Rod Žerotínů žil v Nových Dvorech 71 let a postupným dědictvím přešel veškerý majetek na rod Švihovských z Riesenberka. Během 30-ti leté války byly Nové Dvory vypáleny, zámek pobořen a neobyvatelný. Švihovští pak bydleli až do roku 1670 na Ovčárech, kde stála kamenná tvrz. V roce 1679 koupil Nové Dvory s Ovčáry baron Bernard Věžník. Rozhodl se spolu se svojí manželkou Barborou roz. Švihovskou z Reisenberku opustit své dosavadní sídlo v Třebešicích a řádně si upravit jako své nové sídlo Nové Dvory. Josef Ledr ve své knize popisuje úpravy takto: „Ihned přikročeno k stavbě zámku na zříceninách sídla Žerotínského, jichž při nové stavbě použito. Pivovárek u zámku dal Věžník docela zbořiti a nový v Ovčářích vystavěti. Též ovčín přenesl do Ovčár. V málo letech stál nádherný zámek (dostavěn r. 1686), jakž jej nyní spatřujeme; měl však tehdy galerii i v předu (od kostela sv. Martina k protější, nyní již zazděné galerii; přední galerie ta, pod níž byl hlavní vjezd k zámku, teprve ku konci předešlého století k vůli pohodlnějšímu vjezdu do zámku a pohledu k bažantnici odstraněna byla). Jiný vchod do zámku byl ze strany od Kutné Hory a byl u hlavní věže ozdobným síncem opatřen. (V té době ještě nestály budovy velkostatku). Před vchodem tím založil Věžník malý park s vodojemem do půlměsíce, rybník u zámku dal do trojhranu ohraditi a poblíž postaviti věž rourní čili vodárnu. Z Nových Dvorů vedlo kaštanové stromořadí až k malínskému mostu. Dvojitými širokými schody, soškami a jinakými příznaky ozdobenými, vcházelo se na straně severozápadní do zahrady, která již před rokem 1588 se zde nacházela; zahradu tu řádně dal Věžník upravit, ozdobil ji mnohými skleníky, v nichž jihozemské ovoce pěstováno; tamtéž postavil pavilon po myslivecku zřízený „Saleta“ nazvaný. Uprostřed zahrady, kdež se říká nyní „u kola“ stál krásný vodotrysk; poblíž stál vodojem a kašna, kamž voda hnána vodárnou stojící u rybníka. Zahrady takové dle úsudku tehdejších znalců nebylo daleko široko. Vedle zahrady této založena byla i zahrada ovocní. Na rybníku prostírajícím se od zahrady k straně severní (později Sv. Anenský nazvaném) udělat dal Věžník nákladný letohrádek a zřídil k pohodlnému vjezdu k letohrádku zvláštní kanál. Ve spojení s pravou postranní galerií postaven kostel sv. Martina s pěknou věží, ve které krásné zvony a hodiny umístěny byly. V kostele tom, pro pobožnost svou upravit dal Věžník zvláštní oratoř s kruchtou a varhanami“. V této podobě, možná z menšími úpravami, se zahrada pravděpodobně dochovala až do dob, kdy zámek vlastnila rodina hrabat Chotků. Svědčí o tom i mapa, kterou nechal zhotovit hrabě Jan Karel Chotek v roce 1787, na které jsou plánovány i některé úpravy. Pravděpodobně však v pozdější době, kdy Chotkové dostavěli zámek Kačínu a dokončili úpravu okolního parku, nebylo již nutno zámeckou zahradu v Nových Dvorech dál upravovat. Zvlášť když novodvorský zámek byl ponechán pouze pro potřeby úředníků. Ze zahrady se postupně stal sad, o čemž svědčí i obraz malíře Miloše Jiráňka, který ho namaloval při pobytu v Nových Dvorech v roce 1910, když zde s rodinou pobýval několik dní pravděpodobně na pozvání Jaroslavy Vrchlického, který sem jezdil za svou matkou a sestrou. Po smrti hraběte Emericha Chotka v roce 1911 panství přešlo do majetku Quida Thun Hohensteina a zahrada již nebyla udržována. V pozdější době, snad během II. světové války nebo krátce po ní byla zámecká zahrada změněna na zahradnictví. Nevím kdy, snad po II. světové válce, byl z části zahrady „odkrojen“ pruh a rozprodán majitelům sousedících pozemků. K největší škodám pak došlo po roce 1989, kdy začal být neplánovitě a nevýhodně rozprodáván majetek obce. Promarnila se příležitost k získání domku zahradníka, který mohl být využíván například k vytvoření zázemí pro udržování zahrady. Výstavba budovy nového hostince znehodnotila výhled na galerii zámku a kostel svatého Martina. Již dávno mohla být zámecká zahrada upravená, třeba jen na „oddychovou louku“ s pískovou cestou spojující kostel svaté Anny se zámkem. Promarnilo se více jak třicet let, kdy mohla mít obec prostor pro různé akce, mohla mít park s lavičkami pro maminky s dětmi nebo zázemí pro různé aktivity místní školy a školky. Doufám, že se blýská na lepší časy, a zahrada se dočká využití, kterého si zaslouží. Olga Stehlíková

